

הלכות עדות פֶּרֶק יד

א. כָּל מִי שֶׁאֵין אֶתָּה מַעֲיד לוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בַּעַל קְרוֹבָתְךָ אִם מֵתָה אֶשְׁתּוֹ אֵף עַל פִּי שֶׁהִנִּיחָה לוֹ בָּנִים, הָרִי זֶה נִתְרַחֵק וְכָשֶׁר.

ב. מִי שֶׁהִיָּה יוֹדֵעַ לַחֲבֵרוֹ עֲדוּת עַד שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂה חוֹתָנוּ, וְנַעֲשֶׂה חוֹתָנוּ, אוֹ שְׂיִדַּע הָעֲדוּת וְהוּא פֶּקֶח, וְאַחֵר כֶּךָ נִתְחַרֵּשׁ, פֶּתַח וְנִסְתָּמָה, אֵף עַל פִּי שֶׁיִּכּוֹל לִכּוֹן מִדַּת הַקֶּרֶקַע שֶׁמַּעֲיד בָּהּ וּמִסִּים מִצָּרִיָּה, שְׁפוּי, וְנִשְׁתַּטָּה הָרִי זֶה פָּסוּל.

ג. אֲבָל אִם הִיָּה יוֹדֵעַ לוֹ בַּעֲדוּת עַד שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂה חוֹתָנוּ, וְנַעֲשֶׂה חוֹתָנוּ וּמֵתָה בָּתּוֹ, פֶּקֶח, וְנִתְחַרֵּשׁ וְחִזּוֹר וְנִתְפַּקֵּחַ, שְׁפוּי, וְנִשְׁתַּטָּה וְחִזּוֹר וְנִשְׁתַּפָּה, פֶּתַח, וְנִסְתָּמָה וְחִזּוֹר וְנִתְפַּתַּח כָּשֶׁר. זֶה הַכֹּל: כָּל שֶׁתַּחֲלָתוֹ בְּכַשְׁרוּת, וְסוּפוֹ בְּכַשְׁרוּת כָּשֶׁר, אֵף עַל פִּי שֶׁנִּפְסַל בְּנִתִּים; תַּחֲלָתוֹ בְּפִסְלוֹת אֵף עַל פִּי שֶׁסוּפוֹ בְּכַשְׁרוּת, פָּסוּל.

ד. לְפִיכֶךָ מִי שֶׁהִיָּה יוֹדֵעַ עֲדוּת וְהוּא קָטָן, וּבֹא וְהָעִיד בָּהּ כִּשֶׁהוּא גְדוֹל אֵינָהּ כָּלוּם. וַיֵּשׁ דְּבָרִים שְׁסוּמְכִין בָּהֶן עַל עֲדוּתוֹ שֶׁמַּעֲיד כִּשֶׁהוּא גְדוֹל, הוֹאִיל וְהֵם דְּבָרִים שֶׁלְּדַבְּרֵיהֶם.

ה. וְאֵלוֹ הֵן הַדְּבָרִים שֶׁאָדָם נֶאֱמָן לְהָעִיד בְּגִדְלוֹ, עַל מֶה שֶׁרָאָה בְּקִטְנוּתוֹ: נֶאֱמָן אָדָם לומר זֶה כָּתַב יָדוֹ שְׁלֹאֲבִי, אוֹ שְׁלֹאֲחִי מִפְּנֵי שְׁקִיּוּם שְׁטָרוֹת מִדְּבָרֵיהֶם.

ו. זְכוּר אָנִי בַּפְּלוּנִית כְּשֶׁנִּשְׁאֵאת, וְנַעֲשֶׂה לָּהּ מִנְהַג הַבְּתוּלוֹת הוֹאִיל וְרַב הַנָּשִׁים בְּתוּלוֹת נִשְׁאוֹת, וְכִתְבָּהּ מִדְּבָרֵיהֶם.

ז. שֶׁהַמָּקוֹם הַזֶּה בֵּית הַפָּרֶס, מִפְּנֵי שֶׁטְמֵאתוֹ מִדְּבָרֵיהֶם. וְעַד כָּאן הֵיינוּ בָּאֵין בַּשֶּׁבֶת, שֶׁצִּמְצוּם הַתְּחוּם עַד אֶלְפִים בְּלֶבֶד מִדְּבָרֵיהֶם.

ח. שֶׁהִיָּה אִישׁ פְּלוּנִי יוֹצֵא מִבֵּית הַסֵּפֶר לְטָבֵל וְלֹאֲכַל בְּתֵרוֹמָתוֹ, וְשֶׁהִיָּה חוֹלֵק עִמָּנוּ תְּרוּמָה, וְשֶׁהֵיינוּ מוֹלִיכִין חֵלֶה וּמִתְּנּוֹת לְפְלוּנִי הַכּוֹהֵן עַל יְדֵי עֲצָמוֹ, וְאָמַר לִי אָבֹא מִשְׁפָּחָה זֹאת כְּשֶׁרָאָה, מִשְׁפָּחָה זֹאת פְּסוּלָה, וְאָכַלְנוּ בְּקִצְצָה שֶׁלְּפְלוּנִי שֶׁהֵאֲכִילוּנוּ אַחֲרָיו כְּדִי לְהוֹדִיעַ שֶׁאַחֲרֵיהֶם פְּלוּנִי נִשָּׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הַגּוֹנָה לוֹ שֶׁכָּל אֵלוֹ הַדְּבָרִים לְהַחֲזִיק זֶה הַכּוֹהֵן לֹאֲכַל בְּתֵרוֹמָה שֶׁלְּדַבְּרֵיהֶם, אוֹ לְדַחוּתוֹ מִמֶּנָּה.

ט. כָּל אֵלוֹ שֶׁמַּעֲיד בָּהֶן הַגְּדוֹל, בְּמֶה שְׂיִדַּע כִּשֶׁהִיָּה קָטָן אִם הִיָּה גוֹי אוֹ עֶבֶד כִּשֶׁרָאָה דְּבָרִים אֵלוֹ, וְהָעִיד אַחֵר שֶׁנִּתְגַּיֵּר וְנִשְׁתַּחֲרַר אֵינוֹ נֶאֱמָן.

י. מִי שֶׁהִיָּה יוֹדֵעַ לַחֲבֵרוֹ בַּעֲדוּת עַד שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂה גִזְלָן, וְנַעֲשֶׂה גִזְלָן הוּא אֵינוֹ מַעֲיד עַל כְּתָב יָדוֹ; אֲבָל אִם הִחֲזִיק כְּתָב יָדוֹ שֶׁבִּשְׁטָר זֶה בְּבֵית דִּין, קֹדֶם שֶׁיַּעֲשֶׂה גִזְלָן הָרִי זֶה שְׁטָר כָּשֶׁר. וְכֵן אִם נַעֲשֶׂה חוֹתָנוּ הוּא אֵינוֹ מַעֲיד עַל כְּתָב יָדוֹ, אֲבָל אַחֲרֵים מַעֲיִדִין עַל כְּתָב יָדוֹ; אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִחֲזִיק בְּבֵית דִּין, אֲלֹא אַחֵר שֶׁנַּעֲשֶׂה חוֹתָנוּ הָרִי זֶה כָּשֶׁר: שֶׁאֵינוֹ דוֹמֶה הַפְּסוּל בַּעֲבָרָה, לַפְּסוּל בְּקִרְיָבָה שֶׁהַפְּסוּל בַּעֲבָרָה, חָשׂוֹד לְזִיפָּה.

יא. שְׁטָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁנֵי עֲדִים בְּלֶבֶד, וְשְׁנֵיהֶם קְרוֹבִים זֶה לָזֶה, אוֹ שֶׁאַחַד מִשְׁנֵיהֶם פְּסוּל בַּעֲבָרָה אֵף עַל פִּי שֶׁמָּסַר לוֹ הַשְּׁטָר בְּשְׁנֵי עֲדִים כְּשֶׁרִים הָרִי הוּא כֹּחֶרֶס, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְזִיף מֵתוֹכוֹ.

יב. הַכּוֹתֵב כָּל נִכְסָיו לְשְׁנֵי בָנָיו אָדָם בַּעֲדוּת אַחַת, וְהָעֲדִים

קרובים לאחד ממקבלי המתנה, ורחוקים מן השני הרי השטר פסול, מפני שהיא עדות אחת.

יג. אבל אם כתב בשטר אחד שנתתי לראובן חצר פלונית, ושנתתי לשמעון שדה פלונית, ונמצאו העדים קרובים לזה, ורחוקים מזה זה שהם רחוקים ממנו, מתנתו קימת: שאלו שתי עדיות, אף על פי שהן בשטר אחד.

יד. למה זה דומה: לאומר היו עלי עדים שנתתי לראובן כך וכך, ושכרתי לשמעון כך וכך, ושלוחי מלוי כך וכך שאף על פי שכתב בשטר אחד, והמקנה איש אחד הרי אלו שלוש עדיות, ואינן תלויות זו בזו.

הלכות עדות פרק טו

א. כל עדות שתבוא לאדם הנזה ממנה אינו מעיד בה, שזה כמעיד לעצמו. לפיכך בני העיר שבא מערער לערער עליהם במרחץ, או ברחוב שלעיר אין אחד מבני העיר מעיד בדבר זה, ולא דן בו, אלא עד שיסלק עצמו ממנו בקנין, ואחר כך ידון או יעיד.

ב. בני העיר שנגנבה ספר תורה שלהן הואיל ולשמיעה הוא עשוי, שאי אפשר לאדם לסלק עצמו ממנו אין דנין בדיני אותה העיר, ואין מביאין ראיה מאנשי אותה העיר. וכן כל כיוצא בזה.

ג. האומר תנו מנה לענני עירי אין דנין בדיני אותה העיר, ואין מביאין ראיה מאנשי אותה העיר. במה דברים אמורים, בשחיו העננים סמוכים עליהם, ופוסקין להם צדקה בכל שנה. אפלו אמרו שנים מאנשי העיר, אנו נתן דבר הקצוב עלינו ונעיד אין שומעין להם: שהנזה היא להם שיתעשרו עניים אלו, הואיל והן סמוכין על בני העיר. וכן כל כיוצא בזה.

ד. קרקע שבין שני שתפין, שבא מערער להוציאה מתחת יד השתף אינו מעיד לשתפו עליה, אלא אם כן סלק עצמו ממנה וקנה מידו שנתנה לשתפו, ושאם בא בעל חוב שלו וטרפה מיד השתף, משלם לו דמיה; ואחר כך מעיד לו עליה. וכן כל כיוצא בזה.

ה. העורר על השדה אם יש בה פרות, אין הערים מעיד עליה, שהרי רוצה הערים להעמידה ביד בעליה, כדי שיטל חלקו בפרות; ואם אין בה פרות, מעיד. אבל השוכר אם לקח השכירות בידו, ואמר כל מי שתתקיים שדה זו בידו יטל הרי זה מעיד. ואם כבר נתן השכירות לבעל השדה, אינו מעיד שאם תצא השדה למערער, חייב לתן לו שכר כל השנים שישב בה. וכן כל כיוצא בזה.

ו. שמעון שלוח, והיה ראובן ערב, ובא יהודה לערער על שמעון הלוח, ולהוציא קרקע מתחת ידו אם יש לשמעון שדה אחרת כנגד החוב הרי ראובן הערב יש לו להעיד על אותה קרקע שהיא לשמעון: שאין לו בזה הנזה שאם לקחה יהודה, הרי שדה אחרת שיפרע ממנה בעל חובו.

ו. וכן לוקח ראשון מעיד ללוקח שני שלקח אחרון, שזו השדה שלו והוא שיש למוכר שדה בת חורין, כנגד דמי שדה זו שללוקח הראשון: שאין ללוקח ראשון הניה בעמידת זו השדה ביד לוקח שני שאפלו נטרף לוקח הראשון, על המוכר הוא חוזר, והרי יש לו שדה אחרת, שיגבה ממנה.

הלכות עדות פרק טז

א. ראובן שגזל שדה או טלית משמעון, ובא יהודה וערער על ראובן ואמר, שדה זו או טלית זו שלי היא אין שמעון יכול להעיד לראובן שאין זו השדה שליהודה, ולא זו הטלית שליהודה: שהרי שמעון רוצה להעמיד שדה זו וטלית זו ביד ראובן, שהוא טוען שהוא גזלה ממנו, כדי שיחזרו לו מיד הגזלן שהרי אפשר שתהיה הראיה שלשמעון שמוציא בה מיד ראובן, אפשר שאינו יכול להוציא בה מיד יהודה.

ב. וכן אם מכר ראובן השדה הגזולה, או הורישו ללוי, ובא יהודה לערער על לוי אין שמעון מעיד שאינה שליהודה, שמה נחת יש לו להוציאה מיד לוי.

ג. מכר הטלית הגזולה ללוי, ובא יהודה לערער אם מת ראובן, שמעון מעיד עליה שאינה שליהודה: שהרי אין טלית זו חוזרת לשמעון לעולם, שכבר קנה אותה הלוקח ביאוש ושנוי רשות; וכבר מת ראובן הגזלן, ואין לו ממי יטל דמיה.

ד. אבל אם עדין ראובן קיים אין שמעון מעיד, אף על הטלית: שהניה לו שלא תעמד ביד יהודה, כדי שיביא ראה שראובן גזלה, וישלם לו דמיה. וכן אם היתה הטלית ביד יורשי ראובן, אין שמעון מעיד עליה מפני שסופה, אם תעמד ביד היורש, לחזור לו. וכן כל כיוצא בזה.

ה. ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות, ובא יהודה לערער על שמעון ולהוציאה מתחת ידו אין ראובן מעיד לו עליה: שאף על פי שאין עליו אחריותה, הרי הוא רוצה שתעמד ביד שמעון כדי שיבוא בעל חוב שלראובן, ויטרף אותה בחובו ולא יהיה "לזה רשע, ולא ישלם" (תהילים לו, כא).

ו. ראובן שמכר פרה או טלית לשמעון, ובא יהודה לערער ולהוציאה מיד שמעון ראובן מעיד לו עליה שהיא שלשמעון: שאפלו עמדה ביד שמעון אין בעל חובו שלראובן טורף מן המטלטלין, ואפלו היו הפותיקי.

ז. במה דברים אמורים, בשהיה שמעון מודה שזו הפרה והטלית הן שלראובן המוכר בודאי, והוא יודע שאמת הן שלו. אבל אם לא הודה שמעון, אין ראובן מעיד לאבד זכות יהודה: שאם תצא מתחת יד שמעון יחזור שמעון, ויתבע ראובן בדמים, ויאמר לו מכרת לי דבר שאינו שלך, שהרי באו עדים שהן שליהודה.

ח. במה דברים אמורים שיעיד ראובן לאבד זכות יהודה, ויעמיד המטלטלין ביד שמעון כשבאו עדים והעידו, שאנו יודעים ראובן זה שלא היתה לו קרקע מעולם. אבל אם לא באו עדים בכך, אף על הפרה והטלית אינו מעיד.

ט. וְלָמָּה אֵינוּ מַעֲיֵד עָלֶיהֶן: שְׁמָא הִקְנָה אוֹתָם לְבַעַל חוּבוֹ עַל גַּב הַקִּרְקָע, וְכָתַב לוֹ קִנְיָה וְהִקְנָה לוֹ מִטְּלָטְלִין עַל גַּב הַקִּרְקָע, שֶׁנִּמְצָא בַּעַל חוּב טוֹרֵף, אִף הַפֶּרֶה וְהַטְּלִית; לְפִיכָךְ לֹא יַעֲיֵד עָלֶיהֶן, שֶׁהָרִי רוֹצֶה לְהַעֲמִידֵן בְּיַד שְׁמַעוֹן, כְּדֵי שְׁיָבוֹא בַּעַל חוּב שָׁלוֹ, וְיִטְרֹף אוֹתָן.

י. וְכֵן כָּל כְּיוּצָא בָּאלוֹ הַדְּרָכִים. וּדְבָרִים אֵלוֹ אֵינָן תְּלוּיִין אֶלָּא בְּדַעַת הַדִּין וְעֶצֶם בִּינְתּוֹ, שְׁיָבִין בְּעִיקְרֵי הַמִּשְׁפָּטִים, וְיֵדַע דְּבַר הַגּוֹרֵם לְדָבָר אַחֵר, וְיַעֲמִיק לְרֹאוֹת: אִם יִמָּצֵא שֵׁשׁ לְזֶה הָעֵד צַד הַנִּיָּה בְּעוֹלָם בְּעֵדוֹת זֶה, אֶפְלוּ בְּדֶרֶךְ רַחוּקָה וְנִפְלְאָה הָרִי זֶה לֹא יַעֲיֵד בָּהּ.

יא. וּכְדֶרֶךְ שְׁלֹא יַעֲיֵד בְּדָבָר זֶה, שְׁמָא נוֹגַע בְּעֵדוֹתוֹ הוּא כֶּף לֹא יְדוֹן בָּאוֹתוֹ דְּבָר. וְכֵן שְׁאָר מֵינֵי הַפְּסָלָנוֹת כְּשֵׁם שְׁפוֹסְלִין בְּעֵדִים, כֶּף פּוֹסְלִין בְּדִינִין.

יב. וּלְפִיכָךְ אֵין סוּמְכִין בְּסִנְהֶדְרִין שְׁנַיִם הַקְּרוּבִים זֶה לְזֶה, בֵּין בְּסִנְהֶדְרֵי גְדוּלָּה בֵּין בְּסִנְהֶדְרֵי קִטְנָה. אֲבָל אֵלוֹ שְׁמוּסִיפִין עַד שִׁבְעָה לַעֲבֹר הַשָּׁנָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּהִלְכוֹת קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ יֵרָאֶה לִי שְׂאֵם הָיָה בְּהֵן קָרוֹב, אֵין בְּכָךְ כָּלוּם.

יג. כָּל הַכָּשֶׁר לְדוֹן, כָּשֶׁר לְהָעִיד. וַיֵּשׁ כָּשֶׁר לְהָעִיד, וְאֵינוּ כָּשֶׁר לְדוֹן: הָאוֹהֶב, וְהַשּׂוֹנֵא, וְהַגֵּר, וְהַמִּשְׁחָרֵר, וְכֵן הַזִּקֵּן, וְהַסָּרִיס, וְהַמִּמְזֹר, וְסוּמָה בְּאַחַת מֵעֵינָיו כְּשֵׁרִים לְהָעִיד, וְאֵינָן כְּשֵׁרִים לְדוֹן דִּינֵי נַפְשׁוֹת כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ.